

Het beroep tolk gebarentaal

NEDERLANDSE BEROEPSVERENIGING
TOLKEN GEBARENTAAL
NBTG

Nederlandse Beroepsvereniging Tolken Gebarentaal (NBTG)

Auteur: Maya de Wit

Redactie: Josje Muntendam

Lay-out: Cathy Noordhuizen

Foto's: Monique Balemans, Titia Vollema, Maya de Wit
en diverse andere personen

Druk: Gildeprint Drukkerijen

ISBN: 978-90-79568-02-4

© Copyright NBTG 2008

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de NBTG.

Hoewel uiterste zorg is besteed aan de inhoud van deze brochure, aanvaarden de auteurs noch de NBTG geen enkele aansprakelijkheid

---

Het beroep tolk gebarentaal door Maya de Wit

Inhoudsopgave

1. Het ontstaan van een professie	8
1.1 Inleiding	8
1.2 In het begin	9
2. Gebarentaal	11
2.1 De Nederlandse Gebarentaal	11
2.2 Het handalfabet	12
2.3 Erkenning Nederlandse Gebarentaal	13
2.4 Verschillende communicatievormen	14
3. De tolkopleiding	18
3.1 Geschiedenis	19
3.2 Inhoud opleiding	20
3.3 Cijfers van toen en nu	20
3.4 Tolkentekort	21
3.5 Internationaal perspectief	22
4. Wat doet een tolk gebarentaal?	23
4.1 Functie	23
4.2 Teamtolken	24
4.3 Beroepscode	25
4.4 Tolksettings	26
4.5 Relaytolk en Dove tolk	29
4.6 De schrijftolk	31
4.7 Register Tolken Gebarentaal	32
5. Tolkvoorziening	33
5.1 Wettelijke regelingen	33
5.2 Bemiddelingsbureaus	34
5.3 Belangenorganisaties	35

6. De zakelijke kant	36
6.1 Zelfstandig Ondernemer	36
6.2 Vaste dienst	37
6.3 Tolk aanvragen	37
7. De NBTG	38
7.1 Doelstelling	38
7.2 Geschiedenis	38
7.3 Activiteiten	40
Nawoord	42
Beroepscode tolken gebarentaal	43
Beroepscode doofblindentolken	45
Literatuurlijst	47

Voorwoord

Het beroep tolk gebarentaal kent de laatste decennia een onwaarschijnlijke groei, in alle opzichten. Het heeft zich ontwikkeld van een vrijwilligersfunctie tot een professie. Dit blijkt onder andere uit de bekendheid. Was de “doventolk” vroeger onbekend en weinig gezien, tegenwoordig worden elke ochtend de journaals op televisie getolkt en weet bijna iedereen wat een tolk gebarentaal is. Het gebruik van de tolk gebarentaal is enorm toegenomen, wat betekent dat steeds meer dove en slechthorende mensen volwaardiger participeren in de communicatie op school, op het werk of tijdens andere situaties. Dit heeft vanuit de belangenorganisaties van de tolkgebruikers en van de kant van de tolken gebarentaal veel inzet gekost. Hierover is veel te lezen in de eerste hoofdstukken van dit boek.

De tolkvoorziening functioneert de laatste jaren steeds beter. Een dergelijke voorziening opbouwen en organiseren vraagt veel. Niet alleen van de NBTG als belangenbehartiger van haar leden, ook van organisaties als bijvoorbeeld het UWV en Menzis.

Een goede en betrouwbare voorziening dient immers verankerd te zijn in wet- en regelgeving, met weer consequenties voor bijvoorbeeld de administratieve last. Het optimaal toegankelijk en werkbaar houden van de tolkvoorziening vraagt een voortdurende positief-kritische houding van alle betrokken organisaties en instanties.

De NBTG richt zich niet alleen op belangenbehartiging, maar ook op kwaliteitsverbetering binnen de beroepsgroep. Betrokkenheid bij het opzetten van het Register Tolken Gebarentaal, de beroepscode en het organiseren van activiteiten ten behoeve van de deskundigheidsbevordering zijn hiervan voorbeelden. Een noodzaak, niet alleen vanwege de ontwikkelingen in de maatschappij en het beroep, maar ook vanuit de overtuiging dat de professie zich alleen staande kan houden wanneer ze zich richt naar vragen van tolkgebruikers.

Met deze publicatie hoopt de NBTG bij te dragen aan een toenemend inzicht in en interesse voor het beroep tolk gebarentaal. Ik heb hier alle vertrouwen in. Het boek kenmerkt zich door een helder, scherp en compleet beeld van de aspecten van en rondom het beroep tolk gebarentaal. Dit heeft alles te maken met de schrijfster, Maya de Wit. Met haar werkervaring als tolk gebarentaal, trainer en beleidsmedewerker en haar bestuurservaring, onder andere in Europees verband, is zij in staat gebleken het mooie beroep van tolk gebarentaal boeiend neer te zetten.

Harry Bosma,
voorzitter NBTG

1. Het ontstaan van een professie

1.1 Inleiding

Het beroep tolk gebarentaal is nog jong en ontwikkelde zich pas in de tachtiger jaren van de vorige eeuw tot een echte professie. In Nederland weten de meeste mensen wat een "doventolk" is. Deze term is jarenlang gebruikt en werd in 2000 vervangen door de term tolk Nederlandse Gebarentaal. De term Tolk Nederlandse Gebarentaal is de huidige correcte aanduiding voor de oude benaming doventolk.

Een tolk Nederlandse Gebarentaal tolkt van het Nederlands naar de Nederlandse Gebarentaal en andersom. Net zoals bij gesproken taal tolken, staat in de benaming van de tolk de taal waarin de tolk werkt. Zoals een tolk Frans of een tolk Spaans. Dit was een van de redenen waarom de Nederlandse Beroepsvereniging Tolken Gebarentaal (NBTG) besloot om in 2000 niet langer de term doventolk te gebruiken.

In 1997 startte ook de opleiding tot Tolk Nederlandse Gebarentaal aan de Hogeschool van Utrecht en werd er aan gewerkt om de Nederlandse Gebarentaal als officiële taal in Nederland erkend te krijgen. Helaas is de Nederlandse Gebarentaal tot op heden (2008) nog niet erkend. Een speciale commissie waar onder meer de Universiteit van Amsterdam, het Nederlands Gebarentaalcentrum en de Hogeschool Utrecht in zitten, onderzoekt nu de mogelijkheden om erkenning van de Nederlandse Gebarentaal te krijgen. Ook internationaal gezien is de term tolk gebarentaal de officiële benaming in de meeste landen.

De term doventolk wordt in Nederland nog wel gebruikt in het dagelijkse taalgebruik en in de media, maar de correcte term tolk gebarentaal is de afgelopen jaren steeds gangbaarder geworden.

1.2 In het begin

Het beroep tolk bestaat al langer, maar kwam pas echt onder de aandacht bij de Neurenberg verhoren na de Tweede Wereldoorlog. Daar werkten gesproken taal tolken voor het eerst simultaan, dat wil zeggen dat ze gelijk van de ene taal naar de andere taal vertaalden. Voor die tijd tolkte men consecutief. De tolk wachtte totdat de spreker een aantal zinnen gezegd had, de spreker moest vervolgens wachten zodat de tolk het kon vertalen naar de luisteraar. Het simultaan tolken bij de Neurenberg verhoren was mogelijk door de technische faciliteiten waarbij de tolk via een koptelefoon de taal hoorde en deze vertaalde en insprak in een microfoon. Hierdoor werd veel tijd bespaard tijdens de verhoren. Men moest immers niet wachten totdat men uitgesproken was in de eerste taal om naar de tweede taal te kunnen vertalen, maar men kon simultaan de tweede taal via de koptelefoon beluisteren.

*Neurenberg verhoren, 1946*¹

¹ www.trumanlibrary.org/photographs/72-875.jpg

Terugkijkend naar de geschiedenis van het beroep tolk gebarentaal, zien we dat de eerste tolken voornamelijk kinderen van dove ouders waren. Deze kinderen groeiden op in een gezin waar gebarentaal de voertaal was. Het was vaak de moedertaal van de kinderen, zoals het Nederlands de moedertaal was van horende kinderen met horende ouders in Nederland. De kinderen tolkten van nature al in situaties waarbij hun dove ouders niet begrepen wat er gezegd werd in het Nederlands. En ook omgekeerd vertaalden ze naar het Nederlands wat er gezegd werd door hun ouders in de Nederlandse Gebarentaal. De kinderen waren tweetalig, ze beheersten zowel het Nederlands als de Nederlandse Gebarentaal. Ze groeiden ook op met de Dovencultuur, de gebruiken en gewoontes van de Dovengemeenschap.

In de jaren tachtig van de vorige eeuw groeide langzaam de behoefte in de dovengemeenschap naar tolken die te allen tijde gevraagd konden worden om te komen tolken. Dit was het begin van de professie tolk gebarentaal. Kinderen van dove ouders werden niet langer gevraagd om alleen voor hun ouders te tolken, maar ook in andere situaties waarbij horende en dove mensen met elkaar wilden communiceren. Er bestond toen nog geen overheidsfinanciering hiervoor en de eerste tolken werden 'betaald' met een boekenbon of een bosje bloemen.

2. Gebarentaal

2.1 De Nederlandse Gebarentaal

“Is gebarentaal een internationale taal?” is een vraag die regelmatig aan tolken gesteld wordt. Gebarentaal is echter geen internationale taal. Elk land heeft zijn eigen gebarentaal en regionale dialecten, net zoals gesproken taal. De nationale gebarentaal is een taal die natuurlijk ontwikkeld is en gebruikt wordt door de mensen die de taal delen om met elkaar te communiceren.

In Nederland was de predikant H.D. Guyot de eerste die gebaren invoerde in het onderwijs aan doven. Hij ging hiervoor naar Parijs waar de priester De l'Épée een gebarenmethode had ontwikkeld om dove leerlingen te onderwijzen. Guyot bracht deze methode mee terug naar Nederland en stichtte het eerste Nederlandse doveninstituut in 1790 in Groningen. Hij leerde de kinderen zowel gebaren als spreken.

In 1880 was er een wereldcongres in Milaan voor alle onderwijzers in het dovenonderwijs. Tijdens dit congres werd besloten dat er geen gebarentaal meer gebruikt mocht worden in het dovenonderwijs. Alle dove kinderen moesten leren praten en de beste wijze waarop ze dat zouden leren is als de onderwijzers zelf geen gebaren zouden gebruiken, maar zouden spreken. Een gevolg van deze visie was dat dove onderwijzers niet langer gewenst waren op de dovenscholen.

Een belangrijk persoon in de Nederlandse geschiedenis van de gebarentaal was Professor Bernhard Tervoort. Hij was emeritus hoogleraar Psycho- en Patholinguïstiek aan de Universiteit van Amsterdam en een van de grondleggers van het hedendaagse gebarentaalonderzoek. Tervoort startte in 1950 als jezuïet op het toenmalige Instituut voor Doven in St. Michielsgestel, een van de rechtsvoorgangers van het huidige Viataal, met een onderzoek naar de communicatie in gebaren van een groep leerlingen. Hij ronde dit in 1953 af met zijn

dissertatie 'Structurele analyse van visueel taalgebruik binnen een groep dove kinderen'. Het onderzoek werd tussen 1958 en 1967 voortgezet in een grote vervolgstudie waaraan Nederlandse en Amerikaanse dovenscholen deelnamen. Ben Tervoort verwierf er een eredoctoraat mee van de Gallaudet University in Washington D.C.²

De meeste prominente onderzoeker naar gebarentaal is de Amerikaan Dr. William C. Stokoe die in 1960 door intensief onderzoek ontdekte dat gebarentaal een echte taal is. Een taal met een eigen structuur en grammatica³. Deze ontdekking had grote gevolgen voor de erkenning van gebarentalen wereldwijd. Door deze erkenning voelden de dove mensen zich meer geaccepteerd en het vechten voor de rechten op het gebruik van hun eigen taal nam toe.

In Nederland is er de Nederlandse Gebarentaal met vijf regionale dialecten. De regionale dialecten zijn ontstaan door de vijf dovenscholen in Nederland: Groningen, Zoetermeer, Amsterdam, St. Michielsgestel en Rotterdam. Vanaf het jaar 1880, het wereldcongres in Milaan, heeft het bijna honderd jaar geduurd voordat deze orale periode, het verbod op het gebruik van gebarentaal in dovenonderwijs, werd opgeheven. Vanaf de tachtiger jaren van de vorige eeuw werd langzaam weer gebarentaal binnen het onderwijs ingevoerd, vooral dankzij de onderzoeksresultaten naar gebarentaal als natuurlijke taal.

---

² Bron: Viataal

³ Stokoe, W.C., *Sign Language Structure & A Dictionary of American Sign Language on Linguistic Principles* (1965)

2.2 Het handalfabet

Het handalfabet is een weergave van het alfabet door middel van bepaalde handvormen. Elke letter heeft een bepaalde handvorm. Op deze wijze kan men de letters van een woord vingerspellen. Vingerspellen wordt onder meer gebruikt in de Nederlandse Gebarentaal en andere gebarentalen voor woorden waar geen gebaar voor is, of specifieke namen, zoals namen van personen of plaatsnamen. Elke gebarentaal heeft zijn eigen handalfabet. In Nederland is er een eenhandig handalfabet wat heel erg lijkt op het Amerikaanse handalfabet⁴. In Engeland hebben ze bijvoorbeeld een tweehandig handalfabet.

2.3 Erkenning Nederlandse Gebarentaal

Al meer dan tien jaar vecht de Nederlandse Dovengemeenschap voor erkenning van de Nederlandse Gebarentaal als officiële taal in Nederland. In 1997 publiceerde de commissie Erkenning van de Nederlandse Gebarentaal het rapport 'Méér dan een gebaar'. In dit rapport stonden conclusies en aanbevelingen met betrekking tot de mogelijke erkenning van de Nederlandse Gebarentaal. In het rapport stond ook onder meer dat als erkenning een feit zou zijn, er naar verwachting 800 tolken extra nodig zouden zijn om in de vraag te kunnen voorzien.

⁴ Janssen, R., *Het Handalfabet* (1986)

Het is overigens niet bekend hoeveel dove mensen in Nederland gebarentaal gebruiken, en hoe groot het aantal dove mensen is dat een tolk zou kunnen gebruiken. De internationale richtlijn is 1% van de nationale bevolking. In het rapport 'Méér dan een gebaar' spreekt men van 8000 prelinguaal dove mensen, en in totaal van 15.000 gebarentaalgebruikers.

Een van de adviezen uit het rapport was het ontwikkelen van gestandaardiseerde gebaren. Hierdoor zou het makkelijker zijn om lesmateriaal te ontwikkelen. Met de gestandaardiseerde gebaren hoefde men niet de vijf regionale dialecten te gebruiken, maar konden de dove kinderen standaardgebaren leren, evenals de onderwijzers in het dovenonderwijs. Het Nederlandse Gebarencentrum heeft van 1998 tot 2000 het Stabol project uitgevoerd waarbij 5000 standaardgebaren werden vastgelegd.

2.4 Verschillende communicatievormen

Naar schatting zijn er 1,3 miljoen mensen in Nederland die niet goed kunnen horen. Niet iedereen die niet goed kan horen gebruikt gebarentaal. Deze 1,3 miljoen mensen hebben een grote variatie aan gehoorverlies, van licht slechthorend tot volledig doof. Afhankelijk van de mate van gehoorverlies en wanneer dit is ontstaan, gebruikt een dove persoon wel of geen gebarentaal. Kinderen die doof geboren worden, noemt men prelinguaal doof, omdat ze nog geen taal ontwikkeld hebben voordat ze doof werden. Overigens pleit Drs. C. Tijsseling tegen de term prelinguaal doof omdat kinderen wel gebarentaal vanaf kleins af aan kunnen gebruiken. Men kan dan niet spreken van prelinguaal omdat de taal al wel ontwikkeld is, namelijk de gebarentaal⁵.

---

⁵ Tijsseling, C., *Anders doof zijn* (2006)

Ongeveer 1 tot 1,5 op de 1000 kinderen die worden geboren heeft een auditieve beperking (RIVM 2007). Dovenschap stelt dat er ongeveer 30.000 dove en zwaar slechthorende mensen in Nederland zijn⁶. In het jaarverslag⁷ van de Stichting Plotsdoven staat dat er naar schatting 9000 plotsdove mensen zijn en het aantal doofblinden werd door oud-hoogleraar J. van Dijk geschat op 3000 – 5000.

Mensen die doof geboren zijn, groeien meestal op met gebarentaal of een vorm van gebaren gecombineerd met gesproken taal. Als je doof geboren wordt is het moeilijker om de gesproken taal te verwerven. Je kunt de taal niet horen en moet de taal leren door spraakafzien of door geschreven taal.

Tegenwoordig krijgt bijna 90% van alle doof geboren kinderen in Nederland een cochleair implantaat (CI). Een cochleair implantaat is een elektronische prothese die het buiten-, midden- en binnenoor overbrugt. Het zet geluid om in elektrische pulsen die de gehoorzenuw stimuleren. Met een CI kunnen personen die geen of nog maar een beperkt restgehoor bezitten opnieuw klanken, geluiden en spraak waarnemen.

Op de dovenscholen wordt hedendaags het tweetalig onderwijs aangeboden. Kinderen leren dan zowel de gebarentaal als het Nederlands. Uit internationaal onderzoek blijkt dat gebarentaal als eerste taal aan dove kinderen aangeboden moet worden⁸. Gebarentaal is de meest natuurlijke taal voor dove kinderen omdat het een visuele taal is. Ze kunnen auditief de taal niet binnen krijgen, maar visueel wel. Na het verwerven van de eerste taal als basis, kunnen ze daarna makkelijker als tweede taal de gesproken en geschreven taal verwerven.

---

⁶ www.dovenschap.nl

⁷ www.stichtingplotsdoven.nl/jaarverslag_2006.pdf

⁸ Blume, S., *Grenzen aan genezen*

Ze kunnen doordat ze al een taal beheersen, namelijk de gebarentaal, een tweede taal makkelijker leren.

Bij alle vormen van doofheid kan een tolk ingezet worden. Dit kan een tolk gebarentaal zijn, of een tolk met ondersteunende gebaren of een schrijftolk. De opleiding tolk Nederlandse Gebarentaal leidt de tolk op tot het tolken van gebarentaal en het tolken van Nederlands ondersteund met gebaren.

Indien een tolk Nederlandse Gebarentaal tolkt dan wordt getolkt van het Nederlands, de gesproken taal, naar de Nederlandse Gebarentaal en vice versa. In vaktermen wordt het tolken van gebarentaal naar gesproken taal stemtolken genoemd.

Een tolk Nederlandse Gebarentaal wordt vaak ingezet bij mensen die vanaf hun geboorte doof zijn. Het tolken naar Nederlands met Gebaren gebeurt vooral bij mensen die laat- of plotsdoof zijn. Zij zijn doof geworden nadat ze de Nederlandse taal hebben verworven. Bij Nederlands met gebaren volgt de tolk precies het Nederlands, ondersteunt dit met gebaren en gebruikt hierbij een duidelijke articulatie. De stem van de tolk is hierbij niet hoorbaar, de gesproken taal is wel zichtbaar op de mond van de tolk.

Dove mensen kunnen zo ook de woorden van de mond van de tolk afzien die worden ondersteund met de gebaren.

Ook bij mensen die zwaar slechthorend zijn wordt steeds vaker een tolk ingezet met ondersteunende gebaren of een schrijftolk. De schrijftolk geeft precies in geschreven taal weer wat er gezegd wordt door de spreker. De schrijftolk maakt hierbij gebruik van een speciaal toetsenbord, een Veyboard, en typt de tekst in die vervolgens verschijnt op een scherm. De dove of slechthorende persoon kan dan meelesen wat er gezegd wordt. Mensen die slechthorend, laat- of plotsdoof zijn spreken meestal zelf, de tolk vertaalt dus niet naar gesproken Nederlands.

Mensen die doofblind zijn gebruiken verschillende communicatievormen, afhankelijk van hun voorkeur, vaardigheden en mate van beperking. Bijvoorbeeld vierhandengebaren, vingerspellen of blokletters in de hand, LORM, Nederlandse Gebarentaal of Nederlands met Gebaren, of een combinatie van deze communicatiemethoden.

3. De tolkopleiding

3.1 Geschiedenis

In 1984 startte de eerste gebarentaal cursus waaraan 12 personen deelnamen, allen kinderen van dove ouders. De cursus duurde 9 maanden. Een jaar later wijzigde de cursus reeds in een tweejarige tolkopleiding. In 1989 werd dit uiteindelijk een driejarige MBO opleiding. Voor deelname aan de opleiding ging een jaarlijkse strenge selectie vooraf en maar een klein aantal werd toegelaten tot deze opleiding. De opleiding vond plaats in het weekend waarbij er stage gelopen werd gedurende de week. Niet alleen kinderen van dove ouders deden de opleiding, maar ook horende ouders die zelf dove kinderen hadden. De horende ouders volgden de opleiding omdat er geen ander aanbod was om op een hoger niveau gebarentaal te leren of omdat ze in het tolkentekort wilden voorzien.

Nadat bleek dat het niveau van de afgestudeerde tolken niet altijd voldoende was, besloot men om in 1993 de laatste studenten tot de opleiding toe te laten. De laatste drie studenten van de driejarige MBO opleiding studeerden uiteindelijk af in 1997.

In 1997 startte de pilot van de huidige opleiding tolk/leraar Nederlandse Gebarentaal aan de Hogeschool van Utrecht. Het is de eerste vierjarige HBO opleiding in Nederland tot tolk Nederlandse Gebarentaal. De opleiding kan zowel overdag als in de avonden gevolgd worden. De eerste studenten voor het pilot jaar doorstonden een strenge selectie, waarbij een van de eisen was dat de studenten geen kennis hadden van gebarentaal en geen contacten hadden met de dovenwereld. Op deze wijze kon de opleiding de vaardigheid van de nieuw afgestudeerde tolken na vier jaar goed toetsen. Naast de tolkopleiding kon men ook de opleiding tot leraar Nederlandse Gebarentaal volgen. Hiervoor meldden zich veel dove mensen aan die op HBO-niveau tot leraar geschoold wilden worden. De eerste jaren werden

er combinatieklassen gemaakt van dove en horende studenten, waardoor het leren van een nieuwe taal, de Nederlandse Gebarentaal, extra gestimuleerd werd. Door de enorme media-aandacht bij het openen van deze unieke opleiding, meldden bijna 2000 geïnteresseerden zich bij de Hogeschool van Utrecht. Er werden 36 studenten toegelaten. Deze pilotstudenten, de eerste studenten aan de nieuwe opleiding, studeerden af in 2001. Dat betekende dat tussen het afstuderen van de laatste studenten van de oude opleiding in 1997 en de eerste studenten in 2001 er geen nieuwe tolken in Nederland bij kwamen.

Tijdens de vier jaar durende pilot fase van de nieuwe opleiding werden alle geïnteresseerden die zich aanmeldden aan verschillende toetsen onderworpen om te bepalen of ze geschikt waren voor de opleiding. Nadat de opleiding vier jaren had gedraaid werd deze selectie opgeheven.

Inmiddels is de opleiding in Utrecht een Bacheloropleiding geworden en is er ook de mogelijkheid om de Master Deaf Studies te volgen na het voltooien van de Bachelor. De tolkopleiding in Nederland heeft het grootste aantal ingeschreven studenten van de tolkopleidingen in heel Europa. In september 2007 stonden er in totaal 327 tolkstudenten (1e t/m 4e jaars) ingeschreven. Een groot aantal tolken dat eerder de MBO opleiding voltooide heeft daarna een verkort traject gedaan en het HBO diploma behaald.

3.2 Inhoud opleiding

De hoofdonderdelen binnen de opleiding tot tolk Nederlandse Gebarentaal zijn het leren van de Nederlandse Gebarentaal en het leren tolken. Het leren van een nieuwe taal en tolken is een zware combinatie. In de meeste tolkopleidingen voor gesproken taal tolken beheerst de student de basiselementen van de taal alvorens aan de

tolkopleiding te beginnen. Deze combinatie blijkt ook een uitdaging binnen de huidige opleiding en de meeste studenten halen het niet binnen vier jaar af te studeren.

Naast Nederlandse Gebarentaal en tolken zijn er ook vakken zoals ethiek, dovencultuur, interactieve vaardigheden en algemene taalwetenschappen. Binnen de huidige opleiding kan de student in het derde jaar een keuze maken uit vier verschillende keuzecursussen: tolken voor kinderen, tolken in de geestelijke gezondheidszorg, tolken voor doofblinden en tolken in Nederlands ondersteund met Gebaren (NmG).

Vanaf het tweede jaar van de opleiding gaat de student elk jaar op stage. In het eerste jaar maakt de student kennis met de dovenwereld door naar diverse activiteiten te gaan die voor en door dove mensen georganiseerd zijn. In het laatste jaar gaat de student zelfstandig naar tolkopdrachten om in de praktijk ervaring op te doen. De tweejarige opleiding tot schrijftolk is een Associate Degree die ook gegeven wordt aan de Hogeschool Utrecht.

3.3 Cijfers van toen en nu

Op dit moment (april 2008) staan er 237 tolken Nederlandse Gebarentaal geregistreerd in het Register Tolken Gebarentaal⁹. Het register registreert naast tolken Nederlandse Gebarentaal sinds 1 januari 2005 ook schrijftolken. In totaal zijn er 47 schrijftolken geregistreerd. Het register is officieel gestart in 2001. Op dat moment waren er ongeveer 65 tolken werkzaam in Nederland. De meeste tolken gebarentaal (96%) zijn lid van de Nederlandse Beroepsvereniging Tolken Gebarentaal. Sinds november 2006 zijn de schrijftolken proeflid van de NBTG. Het eenjarige proeflidmaatschap is in 2007 met een jaar verlengd. In november 2008 beslissen de NBTG leden of de schrijftolken officieel kunnen toetreden als lid van de NBTG.

De eerste gediplomeerde tolken studeerden af in 1984. Het aantal tolken is door de jaren heen snel gestegen, mede door de nieuwe HBO-opleiding, die later veranderde in de Bacheloropleiding voor tolken Nederlandse Gebarentaal. Van de eerste MBO opleiding tot 1997 studeerden er in totaal 117 tolken af. Van de huidige Bacheloropleiding zijn er tot en met 2007 totaal 143 tolken gebarentaal afgestudeerd.

3.4 Tolkentekort

Sinds de inzet van professionele tolken gebarentaal wordt er gesproken over een tekort aan tolken. Met name tussen 1997 en 2001 - toen er geen tolken afstudeerden- was er sprake van een groot tekort. Omdat er veel vraag was naar tolken was de druk op de tolken groot om veel opdrachten aan te nemen. Het was een dramatische periode omdat ondanks de inzet van de beschikbare tolken er ook veel dove mensen geen tolk hadden in situaties waarbij ze die wel degelijk nodig hadden. Veel dove leerlingen hadden bijvoorbeeld geen tolk in het regulier onderwijs. Soms probeerden dan de ouders of hulpverleners te tolken om er voor te zorgen dat de dove leerling toch het onderwijs kon volgen.

Dove mensen moesten lang van tevoren een tolk aanvragen om er zeker van te zijn dat ze ook daadwerkelijk een tolk kregen. Vooral met spoedopdrachten, zoals doktersbezoeken en begrafenissen, was het probleem groot. Het feit dat er vaak geen tolk beschikbaar was werkte demotiverend op de dove mensen en ze vroegen vaak geen tolk meer aan.

De afgelopen jaren is met de groei van het aantal tolken ook meer in de vraag naar tolken voorzien. Hoe meer tolken er beschikbaar waren, hoe vaker er een tolk aangevraagd werd omdat men zag dat de vraag beantwoord werd. Door de vergrote inzet van tolken

daalde ook weer de beschikbaarheid van het aantal tolken. Dit tekort is langzaam kleiner geworden en een tolk wordt nu ook korter voor aanvang van de opdracht aangevraagd.

Het huidige tekort aan tolken bestaat in het bijzonder uit gespecialiseerde en gekwalificeerde tolken. De tolken die werkzaam zijn beschikken allemaal over een vierjarige opleiding. Binnen de opleiding wordt aandacht besteed aan deelgebieden binnen het tolken, zoals de keuzecursussen, maar de studenten specialiseren zich niet. De specialistische vaardigheden en kennis waarover tolken nu beschikken hebben ze verkregen door nascholingen, werkervaring en zelfstudie. De vraag naar tolken met deze extra vaardigheden is groter dan het aanbod en is een aandachtspunt van het hele huidige werkveld.

Daarnaast is er een tekort zichtbaar in bepaalde regio's van Nederland. Het merendeel van de tolken woont en werkt in het midden en westen van Nederland, waardoor er minder tolken beschikbaar zijn in andere delen van Nederland.

3.5 Internationaal perspectief

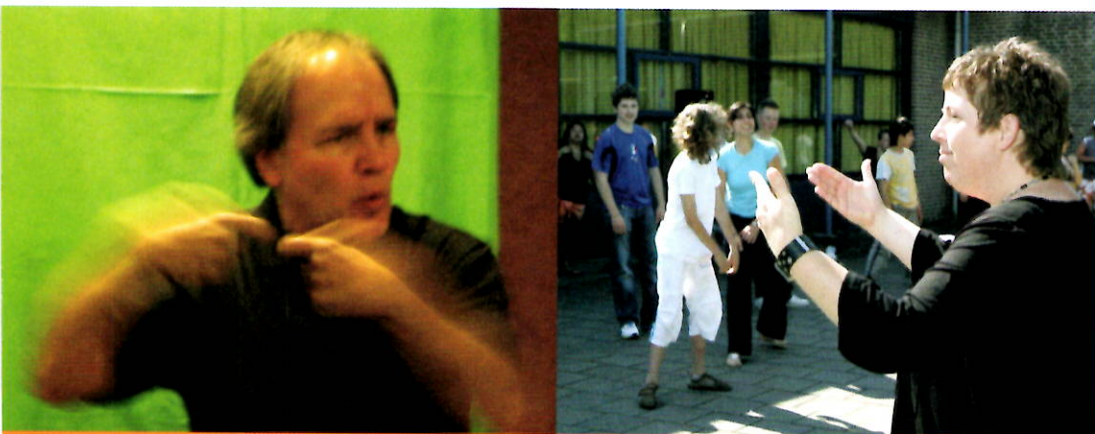
In Europa werken ongeveer 4600 tolken gebarentaal in 27 Europese landen¹⁰. In deze 27 landen zijn er circa 50 instituten met een opleiding tot het beroep tolk gebarentaal. Nederland is een van de weinige landen waarbij de opleiding vier jaar duurt. De gemiddelde duur van de opleiding in Europa is drie jaar. In de Scandinavische landen en Spanje (700), Duitsland (600) en Engeland, Wales & Noord Ierland (450) werken de meeste tolken. Daarna komt Nederland met de huidige 237 tolken gebarentaal.

4. Wat doet een tolk gebarentaal?

4.1 Functie

Dove en horende mensen die met elkaar willen communiceren, kunnen een tolk inzetten. Een tolk zorgt ervoor dat de communicatie tussen de dove en horende mensen goed verloopt. De tolk doet dit door te tolken van gebarentaal naar gesproken taal en ook van gesproken taal naar gebarentaal. Op de tolkopleiding leert de tolk ook over de verschillende culturen. Dit is belangrijk omdat er culturele aspecten terugkomen tijdens het tolken en communiceren tussen beide partijen.

Een tolk gebarentaal vertaalt niet alleen wat er gezegd wordt maar ook als er geluiden hoorbaar zijn. Geluid is een belangrijk onderdeel van het dagelijkse leven. We horen voortdurend geluid om ons heen, zoals verkeer, praten, radio, televisie, sirenes en nog veel meer. Horende mensen reageren op geluiden. Als er bijvoorbeeld tijdens een vergadering een mobiele telefoon afgaat, dan reageren mensen daarop. Mensen worden afgeleid door het geluid van een mobiele telefoon. Ze worden bijvoorbeeld geïrriteerd, moeten lachen of proberen het te negeren. Dit kan allemaal van invloed zijn op het verloop van de vergadering. Daarom is het belangrijk dat de tolk ook tolkt dat de mobiele telefoon afgaat. Uiteraard zijn er nog dringender geluiden denkbaar zoals een brandalarm. Al deze auditieve input moet ook door de tolk getolkt worden.

Een tolk mengt zich niet in de inhoud van de tolksituatie. De tolk is er aanwezig als intermediair en is, in samenwerking met de klanten, alleen verantwoordelijk voor een goed verloop van de communicatie. Het is essentieel dat de tolk zich objectief opstelt en zich niet bemoeit met de inhoud van het gesprek.

Het is niet mogelijk voor een tolk om te allen tijde honderd procent accuraat te tolken. Tolken maken tolk- en vertaalfouten. Het is de taak van de tolk om deze fouten tot een minimum te beperken. Dit kan de tolk doen door zich onder meer goed voor te bereiden op de opdracht. Als de tolk bijvoorbeeld van tevoren achtergrondinformatie over de opdracht vergaart of kennis heeft van het onderwerp van het gesprek, verkleint dit de kansen op fouten. Ook door het inzetten van teamtolken (meer dan één tolk) neemt de kans op tolkfouten af.

4.2 Teamtolken

In een aantal situaties is het noodzakelijk dat er meer dan één tolk ingezet wordt, zoals tijdens conferenties of ingewikkelde presentaties. Om ervoor te zorgen dat de communicatie spoedig blijft verlopen en dat het tolken kwalitatief goed gebeurt, worden er twee of meer tolken ingeschakeld. Dit noemen we teamtolken.

Uit verschillende studies, zoals die van Barbara Moser (1997), blijkt dat de kwaliteit van het tolken direct gerelateerd is aan de tijdsduur van het tolken. De studie werd uitgevoerd onder gesproken taal tolken die tussen de 12 en 15 jaar tolkervaring hadden. Tijdens de eerste dertig minuten steeg het aantal fouten evenredig, en verdubbelde zelfs tussen de vijftien en dertig minuten¹¹. Bij het teamtolken wisselen de tolken elkaar elke vijftien à twintig minuten af. De actieve tolk is dan 15 minuten aan het tolken en wordt na vijftien minuten vervangen door de steuntolk. De steuntolk controleert gelijktijdig de vertaling van de actieve tolk en geeft aan als er iets ontbreekt of onjuist is in de vertaling.

Teamtolken is bijvoorbeeld ook noodzakelijk bij bepaalde vormen van tolken voor doofblinde mensen, zoals vingerspellen in de hand. Het tolken met vingerspellen in de hand is cognitief en fysiek zeer inspannend. Het is niet mogelijk voor de tolk om elk gesproken woord te vingerspellen. De tolk moet de inhoud samenvatten en de essentie in gevingerspelde woorden overbrengen.

4.3 Beroepscode

Tolken gebarentaal hebben een beroepscode (zie de bijlage). In de beroepscode staat geschreven aan welke regels de tolken zich moeten houden. Er is een beroepscode voor tolken gebarentaal en een beroepscode voor doofblindentolken. Voordat de tolk de tolkopdracht aanneemt moet de tolk al de afweging maken of hij of zij de opdracht wel kan uitvoeren. Deze afweging dient gemaakt te worden op basis van deskundigheid, vaardigheden en opvattingen van de tolk. Als de tolk bijvoorbeeld zelf inschat niet vaardig genoeg te zijn in het tolken in een setting met psychiatrische patiënten, dan moet de tolk een dergelijke opdracht niet aannemen.

---

¹¹ Sluis, I. & Wit, M. de, *Innovative practices in team interpreting, Getting the most out of it* (2006)

Een belangrijk aspect in de beroepscode is de zwijgplicht. De tolk mag nooit iets vertellen over de opdracht die is aangenomen en uitgevoerd. Niet over de inhoud, maar ook niet over wie er aanwezig was of waar de opdracht plaatsvond. Het is belangrijk dat de tolk hier zeer zorgvuldig mee omgaat. Het werkveld van de tolk is relatief klein en het kan persoonlijke, zakelijke of maatschappelijke gevolgen hebben wanneer de informatie niet vertrouwelijk behandeld wordt.

Zoals in een eerder hoofdstuk genoemd, is het belangrijk dat de tolk zich onafhankelijk opstelt in de tolksituatie, geen partij kiest of zich mengt in de inhoud. Het gesprek vindt plaats tussen de aanwezige horende en dove mensen en niet met de tolk. Ook als aan de tolk een mening of advies wordt gevraagd, dient deze hier niet op in te gaan en dit ook duidelijk uit te leggen aan de aanwezigen.

4.4 Tolksettings

In het ziekenhuis, bij de rechtbank, tijdens een conferentie of in het onderwijs, een tolk werkt daar waar communicatie tussen horende en dove mensen nodig is. Anders dan bij gesproken taal tolken, wordt de tolk gebarentaal niet opgeleid om in een specifieke setting te tolken, zoals justitie, maar in veel verschillende situaties. Tijdens de opleiding krijgen studenten informatie over onder meer het tolken in justitiële settings en de geestelijke gezondheidszorg. De tolk is breed opgeleid en doet de echte ervaring en specialistische kennis op in de praktijk na het afstuderen. Tijdens het tolken ontdekt de tolk welke settings goed bij hem of haar passen en waar de tolk zich verder in wil of kan ontwikkelen. Elke tolksetting vraagt een andere aanpak en vaardigheden van de tolk, en alleen door ervaring komt de tolk er goed achter wat de setting inhoudt.

Een tolk kan een voorkeur hebben voor een tolksetting, bijvoorbeeld het onderwijs. In het dovenonderwijs zijn er bijna geen tolken in de klas maar doceert de docent in gebaren. Veel dove leerlingen volgen echter regulier onderwijs. Ze zitten hierbij samen met horende kinderen in een klas. De tolk tolkt dan de hele dag voor de dove student of leerling. De meeste tolken werken niet vijf dagen per week voor dezelfde dove leerling, meestal een of twee dagen. Het kan dus gebeuren dat de leerling elke dag een andere tolk heeft. In andere landen zoals de Verenigde Staten zijn de tolken in dienst van de onderwijsinstelling en zijn ze onderdeel van het schoolteam. In Nederland is dat niet het geval. Wel zijn er in Nederland verschillende GGZ teams en andere instellingen voor doven waar tolken in vaste dienst werken.

Het tolken binnen onderwijssettings kan plaatsvinden op de basisschool of het middelbaar onderwijs, maar bijvoorbeeld ook op de universiteit. De tolk kan niet dezelfde vaardigheden, kennis, houding en expertise toepassen in alle onderwijssituaties. Het tolken op de universiteit vraagt van de tolk onder meer een goede voorbereiding op de inhoud van de stof en op de basisschool een flexibele houding bij het werken met kinderen.

In medische settings moet een tolk regelmatig samenwerken met andere professionals. In het medisch werkveld is er niet altijd voldoende tijd en moet men rekening houden met lange wachttijden en snelle en korte afspraken met de medische professional. In een medische situatie heeft de tolk ook te maken met andere ethische kwesties, omdat het gesprek of onderzoek zeer persoonlijk kan zijn en een direct effect kan hebben op de betrokken dove persoon.

Een voortdurende uitdaging voor tolken is de terminologie, specialistische kennis of het jargon in de verschillende settings. Omdat de tolk werkzaam is in veel verschillende settings beschikt deze niet altijd over de inhoudelijke achtergrondinformatie die nodig is om adequaat te tolken. Het gebrek aan deze kennis maakt het cognitief zwaarder om te tolken. De tolk moet zich immers extra concentreren om de inhoud te kunnen begrijpen alvorens een correcte vertolking te kunnen maken. Indien de tolk regelmatig in dezelfde situatie tolkt, en bekend is met de inhoud en de sprekers, dan is dit cognitief minder belastend en zal de kwaliteit van de vertolking hoger zijn.

Het tolken van een vergadering is een tolksituatie die veel kan vergen van de tolk. De situatie is interactief en er zijn verschillende sprekers. Dat betekent dat de tolk zich naast de inhoud ook moet concentreren op de verschillende wijze van spreken, zoals de toon, klank, en intonatie. In een vergadering reageren de deelnemers op elkaar en is er vaak geen sprake van een spreker die voortdurend aan het woord is, zoals tijdens een presentatie op een conferentie.

Muziek- en theatervoorstellingen zijn settings die een gedegen en uitgebreide voorbereiding nodig hebben. Een tolk kan niet zo maar een theatervoorstelling of film tolken, zonder te weten wat de inhoud is. Een theatervoorstelling kan speciaal gemaakt zijn voor dove mensen of het

kan een reguliere voorstelling zijn die ook toegankelijk gemaakt is voor dove mensen door de inzet van een tolk. Afhankelijk van het publiek, de opzet en het doel bereidt de tolk zich voor.

Een tolk wordt ook ingezet bij het tolken voor dove mensen die een andere taal beheersen dan de Nederlandse Gebarentaal of het Nederlands. Dit kunnen bijvoorbeeld immigranten, vluchtelingen of anderstalige dove mensen zijn die in Nederland verblijven. In Nederland zijn de tolken opgeleid als tolken Nederlandse Gebarentaal. Sommige tolken kennen nog een tweede gebarentaal of gesproken taal, maar zijn daar in het algemeen niet voor opgeleid. Er zijn echter wel tolken nodig voor anderstalige dove mensen. Tolken Nederlandse Gebarentaal worden in deze situaties ook ingezet en kunnen hierbij ondersteuning krijgen van een relaytolk of een dove tolk.

4.5 Relaytolk en Dove tolk

Een relaytolk is een bekend begrip bij gesproken taal tolken en noemt men de pivot¹². Ook bij het tolken tussen dove en horende mensen kan een relaytolk ingezet worden. Deze relaytolk kan zo wel doof als horend zijn en heeft een tussenfunctie. Als de tolk gebarentaal de taal van een van de klanten niet beheerst, dan wordt de relaytolk ingezet om de taal van de klant te vertalen naar een taal van waaruit de tolk kan tolken. Bijvoorbeeld bij een internationaal congres is er een Franse spreker die een presentatie houdt, maar de tolk Nederlandse Gebarentaal kent geen Frans. Een relaytolk wordt dan als schakel ertussen gezet en vertaalt het Frans naar het Nederlands, dat daarna door de tolk gebarentaal getolkt wordt naar de Nederlandse Gebarentaal.

---

¹² Kahane, E., *Thoughts on Quality Interpretation*, www.aiic.net (2000)

In het werkveld is er vaak verwarring over het begrip relaytolk of dove tolk en het verschil tussen deze begrippen. Een dove tolk is een tolk gebarentaal die ook doof is. G. van Gils geeft in haar onderzoeksscriptie¹³ de volgende definitie: "Een Dove tolk NGT (af te korten met DT-NGT) is Doof of slechthorend. Hij/zij beheerst de Nederlandse Gebarentaal zeer vloeiend, op native of near-native niveau. De DT-NGT beschikt over een zeer gedegen kennis en begrip van Dovencultuur en de Dovengemeenschap in al haar facetten. De DT-NGT is cultureel Doof. De DT-NGT kan optreden als intermediair tussen de Dove cliënt en de tolk Nederlandse Gebarentaal en heeft meerdere registers tot zijn/haar beschikking waaruit hij/zij kan putten en in kan schakelen. De DT-NGT is ook in staat om zelfstandig te functioneren als tolk, bijvoorbeeld o.a. bij het vertalen van geschreven Nederlands naar Gebarentaal. De DT-NGT vertaalt alle visueel waarneembare input. Het sec auditief waarneembare input kan een DT-NGT niet adequaat vertalen en is daarom slechts voorbehouden aan een professioneel opgeleide horende tolk NGT".

In Nederland is er nog geen opleiding voor dove tolken gebarentaal. De dove tolken die werkzaam zijn als dove tolk gebarentaal hebben dit geleerd door praktijkervaring. Er is geen officiële vergoeding vanuit de overheid voor dove tolken gebarentaal en ze kunnen zich ook niet registreren in het register tolken gebarentaal.

4.6 De schrijftolk

Het beroep schrijftolk is jonger dan het beroep tolk gebarentaal. De eenjarige opleiding tot schrijftolk begon in 2000. In het schooljaar 2007/2008 begon de tweejarige opleiding tot schrijftolk als Associate Degree.

Inmiddels zijn er 47 schrijftolken werkzaam in Nederland. Een aantal schrijftolken is ook gediplomeerd Tolk Nederlandse Gebarentaal.

De schrijftolk vertaalt gesproken taal naar geschreven taal. Schrijftolken gebruiken een speciaal toetsenbord, ook wel velotype of veyboard genoemd. Dit toetsenbord produceert lettergrepen in plaats van letters. Hierdoor kan de schrijftolk de spreeknelheid bijhouden. Met een gewoon toetsenbord is dat niet mogelijk¹⁴. De tekst verschijnt op een beeldscherm of kan geprojecteerd worden op een groot scherm. Zo kan de dove persoon de gesproken tekst lezen op het scherm. Nederland is het enige land dat de term schrijftolk gebruikt voor dit beroep. In andere landen spreekt men van palantypist of speech to text reporters (Verenigd Koninkrijk) of captionist (Verenigde Staten).

¹⁴ www.schrijftolken.nl

4.7 Register Tolken Gebarentaal

De Stichting Register Tolken Gebarentaal (RTG) is na jarenlang voorwerk in 2001 opgericht door de Nederlandse Beroepsvereniging Tolken Gebarentaal (NBTG). De Stichting RTG is een onafhankelijke stichting die geen onderdeel is van de NBTG. Een directeur bestuurt de stichting en wordt bijgestaan door de Raad van Toezicht. In de Raad van Toezicht zitten twee leden op voordracht van Dovenschap en twee leden op voordracht van de NBTG en een onafhankelijk voorzitter.

Het doel van het register is het bewaken en bevorderen van de kwaliteit van tolken gebarentaal. Bij de start van het Register in 2001 kregen alle MBO afgestudeerde tolken twee jaar de tijd om zich in te schrijven in het Register. Vanaf 2003 is het alleen nog maar mogelijk om je in te schrijven met een HBO of Bachelors diploma tolk Nederlandse Gebarentaal.

In 2005 werd het register ook opengesteld voor schrijftolken. Tolken gebarentaal en schrijftolken dienen ingeschreven te staan in het register om betaald te krijgen voor hun werkzaamheden binnen de tolkvoorziening. Ook moeten de ingeschreven tolken zich houden aan bepaalde voorwaarden. Een tolk moet een diploma hebben van de tolkopleiding en moet elke drie jaar zestig uur aan nascholing volgen. Alle erkende nascholingen staan vermeld op de website van het register. Het register biedt de tolk ook de mogelijkheid binnen aangegeven gebieden specialisaties te behalen, zoals tolken in de GGZ en Internationale settings.

5. Tolkvoorziening

5.1 Wettelijke regelingen

Elke persoon in Nederland met een significant gehoorverlies kan een tolkvoorziening aanvragen. De dove persoon dient hiervoor een verklaring van de huisarts of KNO arts te overleggen om aan te tonen dat hij of zij een tolk nodig heeft om te kunnen functioneren. Als een dove leerling reeds is ingeschreven op een doven- of slechthorendenschool, dan hoeft er geen medische verklaring opgevraagd te worden, maar voldoet een bewijs van inschrijving van de school.

In elk land is het recht op een tolk anders geregeld. In bijvoorbeeld de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk is de externe partij verantwoordelijk voor het aanbieden van de tolkdiensten, zoals de werkgever of de onderwijsinstelling. In Nederland hebben dove mensen daarentegen een persoonlijk recht op een tolk. Dit recht is opgenomen in verschillende maatregelen of wettelijke regelingen, afhankelijk van de situatie.

Deze regelingen of wettelijke bepalingen zijn sterk aan verandering onderhevig. In 1988 kwam binnen de toenmalige AAW de eerste wettelijke regeling tot stand voor de financiering van tolken. Dit is meerdere malen gewijzigd. Nu, in 2008, heeft een dove persoon in de werksituatie recht op een tolk tijdens vijftien procent van zijn werktijd. Deze voorziening dient aangevraagd te worden bij het UWV. Een student die onderwijs volgt heeft recht op een honderd procent vergoeding voor een tolk tot de leeftijd van dertig jaar. Dovenschap en andere belangenorganisaties bepleitten al geruime tijd om deze leeftijdsgrens op te heffen. Een dove persoon boven de dertig jaar heeft anders geen kans meer om een nieuwe studie te volgen, omdat dit onmogelijk is zonder de inzet van een tolk.

De derde situatie waarin een dove persoon recht heeft op een tolk is de leefsituatie. Het betreft hierbij situaties

waarbij er geen sprake is van onderwijs of werk. Dit zijn bijvoorbeeld een trouwerij, een gesprek met de makelaar, een doktersbezoek of een gesprek op de school van het kind. Dove mensen hebben een jaarlijks recht van dertig uur, een doofblinde persoon een recht van 168 uur. Bij bijzondere situaties kunnen er meer uren aangevraagd worden.

5.2 Bemiddelingsbureaus

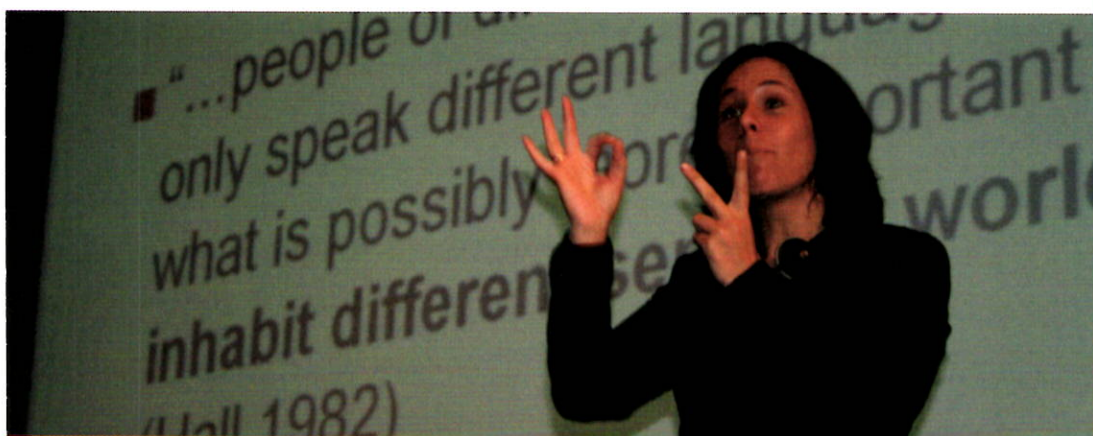
Het eerste bemiddelingsbureau voor tolken gebarentaal was Madido. Alle tolken waren in dienst van Madido en tolken konden niet als zelfstandig ondernemer aan de slag. Madido werd in 1988 opgericht door de toenmalige Dovenraad. Naast het bemiddelen van tolken had Madido als functies maatschappelijk werk en het vormingswerk voor doven. In de negentiger jaren werden de drie functies duidelijk gescheiden in aparte afdelingen binnen Madido. Op 1 februari 1997 startte een nieuw bemiddelingsbureau met de naam TC VisiNet. TC VisiNet werd opgericht door een groep tolken met name uit het Noorden die ontevreden was over de werkwijze van Madido. De kracht van TC VisiNet was dat de tolken mede-eigenaren waren van de organisatie. Al snel bemiddelde TC VisiNet een derde van alle tolkopdrachten in Nederland.

In 2000 ging Madido failliet en werden de tolken gedwongen om als zelfstandig ondernemer aan de slag te gaan of te werken voor TC VisiNet. In 2004 ging ook TC VisiNet failliet en werden de werkzaamheden overgenomen door de nieuwe stichting Tolknet. Vanaf dat moment was het ook niet langer mogelijk voor de tolken om in dienst te zijn van het nieuwe Tolknet. De tolken gingen aan de slag als zelfstandig ondernemer. Dit was een grote omslag in het denken en de wijze van werken voor de tolken en het bemiddelingsbureau. De taak van Tolknet was nu alleen nog het bemiddelen van tolkopdrachten tussen vraag en aanbod.

De functie van Tolknet is inmiddels uitgebreid. Tolknet geeft naast het bemiddelen ook voorlichting over de tolkvoorziening en de mogelijkheden om tolken in te zetten. Automatisering speelt nu een grote rol in het bemiddelen. Klanten kunnen zelf een beschikbare tolk online zoeken of kunnen Tolknet de opdracht geven om een geschikte tolk voor hen te vinden. Dit gebeurt via een online systeem, waarop zowel tolken, klanten als Tolknet kunnen inloggen en hun gegevens in kunnen voeren. Alle klanten met een tolkvoorziening kunnen gratis gebruik maken van de diensten van Tolknet. De stichting Tolknet wordt gefinancierd door de overheid.

5.3 Belangenorganisaties

Er zijn verschillende belangenorganisaties voor mensen met een auditieve beperking. De belangenorganisatie voor dove mensen is Dovenschap, daarnaast is er ook de Nederlandse Vereniging van Slechthorenden (NVVS) en de Stichting Plotsdoven. De Helen Kellerstichting is een organisatie die opkomt voor de belangen van doofblinde mensen. Ook is er een landelijke organisatie voor ouders van dove kinderen, de Fodok. Deze organisaties, de tolkopleiding aan de Hogeschool Utrecht en de Stichting RTG hebben samen een overlegplatform opgericht: het Tolkenlandoverleg. Het Tolkenlandoverleg heeft tot doel om via regelmatig overleg nauw samen te werken in het optimaliseren van de tolkvoorziening.

6. De zakelijke kant

6.1 Zelfstandig Ondernemer

De meeste tolken gebarentaal en schrijftolken in Nederland zijn zelfstandig ondernemer. De tolk als ondernemer is verantwoordelijk voor de inkomsten, belastingen, verzekeringen, administratie en alles wat er verder bij het ondernemerschap komt kijken. Indien de tolk een tolkopdracht uitvoert binnen de uren van de tolkvoorziening waar een dove persoon recht op heeft, dan ontvangt de tolk een vastgesteld uurtarief. De overheid stelt dit tarief jaarlijks vast.

Een tolk kan ook opdrachten uitvoeren die niet onder de tolkvoorziening vallen. De tolk kan in dit geval een eigen tarief vaststellen en hoeft zich niet te houden aan de tarieven die door de overheid zijn vastgesteld.

Sinds 2004 ontvangt de tolk ook een hoger tarief voor het werken tijdens inconveniënte uren, zoals de avonden en de weekenden. Jarenlang kreeg de tolk niet betaald voor de reistijd van en naar een tolkopdracht. Gelukkig kwam hier in 2003 verandering in. Tolken moeten immers in de meeste situaties naar de opdracht toe reizen om de opdracht uit te voeren. Deze reistijd werd niet betaald. Door de invoering van de betaalde reistijd kregen de dove mensen die verder van een tolk af woonden, ook vaker een tolk.

Afhankelijk van de zwaarte en de lengte van de opdrachten tolkt de tolk twee derde van de werktijd en gebruikt de tolk een derde om te reizen. Het is fysiek en cognitief onmogelijk om wekelijks 40 uur te tolken, gemiddeld tolkt men 25 uur per week.

De tolk als zelfstandig ondernemer moet extra opletten voor beroepsrisico's zoals de kans op RSI. Hiervoor kan de tolk een arbeidsongeschiktheidsverzekering afsluiten.

6.2 Vaste dienst

Een aantal tolken in Nederland is in vaste dienst als tolk gebarentaal bij een werkgever. Dit zijn voornamelijk instellingen voor de geestelijke gezondheidszorg, dovenscholen of instellingen die gericht met of voor dove mensen werken. Tolken in vaste dienst zijn onderdeel van het team waarin ze werken en hebben een andere positie dan een tolk die van buiten af ingehuurd wordt om een tolkopdracht uit te voeren. De tolken in vaste dienst geven ook advies aan hun werkgevers over het inzetten van tolken of geven gerichte communicatieadviezen.

6.3 Tolk aanvragen

Dove mensen met recht op een tolkvoorziening hebben een vastgesteld aantal tolkuren per jaar om een tolk in zetten (zie ook hoofdstuk 5.1). De dove persoon kan de tolk rechtstreeks aanvragen of via een bemiddelingsbureau. Na afloop van de opdracht ondertekent de klant een formulier waarop staat dat de tolk de opdracht heeft uitgevoerd. De tolk stuurt dit formulier samen met een factuur naar de semi-overheidsinstelling die verantwoordelijk is voor de betaling van de opdracht. De tolk ontvangt dan rechtstreeks de betaling van de instelling.

De NBTG heeft een aantal jaren geleden leveringsvoorwaarden opgesteld voor het leveren van tolkdiensten. De meeste tolken die aangesloten zijn bij de NBTG hanteren deze leveringsvoorwaarden.

7. De NBTG

7.1 Doelstelling

De Nederlandse Beroepsvereniging Tolken Gebarentaal (NBTG) behartigt de belangen van (student)tolken gebarentaal in Nederland. In 2007 en 2008 zijn ook de schrijftolken als proeflid aangesloten bij de NBTG. De NBTG behartigt de belangen van haar leden door overleg te voeren met de verantwoordelijke ministeries, overheidsinstanties en organisaties in het werkveld. De NBTG heeft een vrijwillig bestuur dat ondersteund wordt door een secretariaat en een beleidsmedewerker. Ook zijn er verschillende werkgroepen actief, zoals de redactie van het kwartaalblad Interpres en de werkgroep deskundigheidsbevordering.

Het bestuur van de NBTG houdt haar tolk- en studentleden op de hoogte door middel van een maandelijks nieuwsbulletin, de NBTG Info. Informatie en voorlichting over het beroep geeft de NBTG door publicaties, een speciale informatiestand en presentaties.

7.2 Geschiedenis

De eerste beroepsvereniging werd opgericht op 9 november 1988 als Nederlandse Vereniging van Tolken voor Doven (NVTD). Al een aantal jaren ervoor groeide de behoefte onder de tolken om een vereniging op te richten. In eerste instantie noemde men de vereniging TO-VER (TolkenVereniging), maar dit veranderde snel in de meer professionele benaming NVTD. De NVTD had drie speerpunten: salariëring, de kwaliteit van de tolken en de toekomst van het beroep.

In 1997 was er een grote omslag binnen de vereniging. Het vrijwillige bestuur had jarenlang hard gewerkt om een positie te veroveren als gesprekspartner in het

werkveld en bij de overheid, maar was niet langer in staat om het werk zonder ondersteuning verder vrijwillig uit te voeren. Tijdens een speciale extra georganiseerde ledenvergadering legde het bestuur de leden voor om een contributieverhoging in te voeren, om met deze extra inkomsten voor een paar uur per week een secretariaatsmedewerker en beleidsmedewerker in te zetten. De leden stemden vrijwel unaniem voor het voorstel en de contributie ging van 125 naar 500 gulden per jaar. Een secretariaatsmedewerker werd voor drie uur en een beleidsmedewerker voor twee uur aangesteld. Door de jaren heen groeide de vereniging sterk door de geprofessionaliseerde werkzaamheden en door de nieuwe opleiding die vanaf 2001 nieuwe tolken afleverde. De NVTD had in 1997 nog geen honderd leden, in 2008 zijn dit er inmiddels bijna 600. In 1997 wijzigde ook de naam van de vereniging van NVTD naar NBTG.

De NBTG heeft tijdens haar twintig jarig bestaan hard gewerkt aan de professionalisering van het beroep. Door verschillende interne onderzoeken heeft de NBTG inzicht gekregen in de werksituatie en de wensen van de tolken in Nederland. Aan de hand van deze onderzoeksresultaten en gesprekken met de leden heeft de NBTG gewerkt aan een betere kwaliteit van de tolken. De oprichting van het onafhankelijke register tolken gebarentaal was een van de grote stappen op weg naar het bevorderen en bewaken van de kwaliteit. Daarnaast heeft de NBTG een steeds grotere variatie aan deskundigheidsbevordering en publicaties aangeboden.

Een groot deel van de taak van het bestuur heeft zich afgespeeld in externe overleggen met de overheid en partijen in het veld. Het voorlichten over de functie van een tolk gebarentaal en wat deze nodig heeft om het werk goed uit te voeren, vervulde daarbij een belangrijke rol.

7.3 Activiteiten

De NBTG heeft een dagelijks en een algemeen bestuur. Het bestuur vergadert regelmatig met elkaar en neemt ook deel aan diverse overlegplatformen in het werkveld. De NBTG heeft bijvoorbeeld zitting in de beroepenveldcommissie van de opleiding tolk Nederlandse Gebarentaal.

Het overleggen over de regelgeving en uitvoering van de tolkvoorziening is een van de kerntaken. Daaruit volgt het informeren van de leden over de inhoud en de wijzigingen van de tolkvoorziening. Het bestuur doet dit door het versturen van maandelijkse nieuwsbulletins of speciale nieuwsbrieven.

In 2008 heeft de NBTG een ledenaantal van meer dan 500 leden. Dit zijn Tolken, Studenten, Donateurs en de proefleden (student)Schrijftolken. Van alle werkzame tolken gebarentaal in Nederland is 96 procent lid van de NBTG.

Elk half jaar organiseert de NBTG een Algemene Ledenvergadering (ALV) voor haar leden. De ALV vindt in de ochtend plaats en in de middag zijn er workshops waaraan leden en belangstellenden kunnen deelnemen. Deze workshops worden georganiseerd door de NBTG werkgroep deskundigheidsbevordering. De onderwerpen van de workshops variëren van een lezing over het gehoor tot het tolken in onderwijssettings. Het bevorderen van de deskundigheid en de vaardigheden van de reeds werkzame tolken is een van de belangrijkste doelen van de NBTG. De werkgroep deskundigheidsbevordering is dan ook een belangrijk onderdeel van de beroepsvereniging.

Het profileren van het beroep en het voorlichten over het inzetten van een tolk vormen ook een belangrijke taak. De NBTG geeft regelmatig voorlichting aan studenten aan de opleiding, tolkgebruikers en andere geïnteresseerden. De website biedt informatie over het beroep, de tolkvoorziening en antwoorden op veelgestelde vragen.

De NBTG is ook lid van het European Forum of Sign Language Interpreters (efsli). Dit is de overkoepelende organisatie voor tolken gebarentaal in Europa. Jaarlijks organiseert efsli een ledenvergadering en conferentie, waaraan ook de NBTG deelneemt. In 2001 organiseerde de NBTG het efsli congres in Nederland, dit gebeurt in 2008 voor de tweede keer.

Nawoord

De Nederlandse Beroepsvereniging Tolken Gebarentaal (NBTG) bestaat in 2008 twintig jaar. De afgelopen decennia heeft de NBTG hard gewerkt aan de professionalisering van het beroep. Voor de nabije toekomst heeft de NBTG een aantal ambities opgesteld die zij samen met belanghebbenden in het werkveld wil bereiken.

Om het twintigjarig jubileum te vieren organiseert de NBTG in september 2008 het congres van de European Forum of Sign Language Interpreters (efsli) in Nederland. Daarbij wordt het document met de ambities voor 2009 verder besproken met de belanghebbende organisaties in het werkveld.

Ambities van de NBTG voor 2009 en verder:

1. Het bevorderen van de kwaliteit van tolken gebarentaal passend bij de veranderende behoeftes en wensen van de belangenorganisaties voor doven, slechthorenden, plots- en laatdove en doofblinde mensen.
2. De NBTG doet dit door het structureel inventariseren van de behoeftes en wensen van zowel tolkgebruikers, tolken als studenten en het organiseren van kwalitatieve deskundigheidsbevordering.
3. Het vergroten van scholingsmogelijkheden voor tolken, zoals post-doctorale studies en specialisaties.
4. Het vergroten van kennis over de functie van een tolk gebarentaal bij de overheid, betrokken instanties en tolkgebruikers, in samenwerking met alle overlegpartners.
5. Het opzetten van een formeel samenwerkingsplatform met alle belangenorganisaties en de overheid.
6. Het bevorderen van de maatschappelijke erkenning van de tolk gebarentaal als professie.

Beroepscode tolken gebarentaal

1.0 Inleiding

Deze beroepscode geldt voor tolken Gebarentaal bij het tolken van gesproken Nederlands naar:

- Nederlandse Gebarentaal (NGT),
- Nederlands met Gebaren (NmG),
- afgeleide vormen hiervan, en vice versa.

Tolken Gebarentaal tolken voor mensen met auditieve beperkingen en horende mensen, hierna samen te noemen: klanten. De werkzaamheden van de tolk Gebarentaal zijn uitgewerkt in het Beroepsprofiel van de Nederlandse Beroepsvereniging Tolken Gebarentaal (NBTG).

2.0 Het aannemen van een tolkopdracht

Een tolk moet, voordat zij* een opdracht aanneemt, nagaan of zij zich, binnen deze opdracht, aan de Beroepscode kan houden en of zij de opdracht aankan. Hierbij stelt zij zich ten aanzien van de opdracht de volgende vragen:

- Ben ik voor deze opdracht deskundig genoeg?
- Beschik ik over voldoende vaardigheden?
- Kan ik met mijn maatschappelijke en ethische opvattingen deze opdracht goed uitvoeren?

Als de tolk een van deze drie vragen ontkennend moet beantwoorden, dient zij de opdracht terug te geven.

3.0 Relaties met klanten

3.1 De tolk informeert naar de kennis bij de klanten over de Beroepscode van tolken Gebarentaal en de gedragsregels waaraan de tolk zich moet houden.

Als zij van mening is dat deze kennis onvoldoende is, verstrekt de tolk terplekke de benodigde informatie.

3.2 De tolk respecteert de zelfstandigheid en de verantwoordelijkheid van iedere klant en toont dat in haar houding en gedrag naar de klanten. Wanneer de tolk voor minderjarige personen werkt, ligt de directe verantwoordelijkheid voor de klanten bij de ouder(s) of verzorger(s).

3.3 De tolk maakt, in houding en aandacht, geen verschil tussen dove en horende klanten.

3.4 De tolk houdt zich aan de functies die in het Beroepsprofiel beschreven zijn.

4.0 De tolksituatie

4.1 De tolk vertaalt de boodschap volledig en naar waarheid, zowel qua inhoud als qua bedoeling van de klanten. De tolk houdt daarbij rekening met sociale en culturele verschillen.

4.2 De tolk zal tijdens de tolksituatie geen andere functie vervullen, zoals bijvoorbeeld die van adviseur of hulpverlener.

4.3 De tolk is verantwoordelijk voor de communicatie en niet

aansprakelijk voor de gevolgen die voortvloeien uit de tolksituatie.

De tolk moet, als zij vindt dat zij taalkundig of tolktechnisch niet of onvoldoende bekwaam is, dat onmiddellijk aan de klanten vertellen en met hen overleggen over mogelijke oplossingen.

Wanneer tijdens de tolksituatie blijkt dat de tolk en klanten verschillende maatschappelijke en/of ethische opvattingen hebben, dan zal de tolk deze niet van invloed laten zijn op de tolksituatie. In beide gevallen zal de tolk - indien nodig - uit de tolksituatie terugtreden.

4.4 De tolk stelt zich qua houding, gedrag en uiterlijk zodanig op dat de aandacht voor het tolken zelf niet gestoord wordt.

5.0 Zwijgplicht

5.1 Al vanaf het eerste contact wordt de informatie over de tolkopdracht door de tolk als vertrouwelijk beschouwd. Bij het aannemen van de tolkopdracht gaat de tolk een vertrouwensrelatie met de betrokken personen of groepen aan, wat betekent dat zij zwijgplicht heeft. De tolk bewaart strikte geheimhouding over wat zij tijdens een tolksituatie hoort of ziet.

5.2 De tolk gebruikt de kennis en informatie, die zij door het tolken gekregen heeft, niet in haar eigen voordeel en werkt er niet aan mee dat anderen van die kennis gebruik of misbruik kunnen maken of zich daardoor kunnen bevoordelen.

5.3 Wanneer de tolk tijdens de beroepsuitoefening informatie krijgt waaruit blijkt dat het mentaal of fysiek welzijn van derden in gevaar kan komen of dat zelfs hun leven in gevaar kan zijn, kan zij dit aan de daartoe aangewezen instanties melden.

6.0 Collegiale contacten

6.1 De tolk helpt zonedig haar collega-tolken met haar eigen deskundigheid en ervaring.

6.2 De tolk uit geen kritiek op collega-tolken en klanten tijdens een tolksituatie. In een kring van collega's, tijdens bijvoorbeeld intervisie, mag men wel onderling feedback geven; dit is zelfs gewenst.

6.3 Tijdens collegiale contacten dient de tolk de zwijgplicht in acht te nemen.

6.4 Wanneer een tolk meent, dat een collega zich niet overeenkomstig deze Beroepscode gedraagt, kan zij haar daarop wijzen; bij verschil van mening kan zij zich tot de geëigende instanties wenden.

* waar 'zij' staat, kan ook 'hij' gelezen worden en waar 'haar' staat ook 'zijn'

NBTG, november 2001

Beroepscode doofblindentolken

1.0 Inleiding

Deze beroepscode geldt voor doofblindentolken bij het tolken van gesproken Nederlands naar:

- Nederlandse Gebarentaal (NGT) of Nederlands met Gebaren (NmG) in een kleine gebarenruimte
- Vingerspelling in de lucht of in de hand
- Blokletters in de hand
- Schrift
- Getypte tekst (Telltact of braillecomputer)
- Duidelijk gesproken Nederlands
- Vierhandengebaren
- Lorm
- combinaties van bovengenoemde methodes en van
- NGT
- Vierhandengebaren
- Gesproken Nederlands naar gesproken Nederlands.

Doofblindentolken tolken voor mensen met zowel auditieve als visuele beperkingen en voor mensen zonder of met een enkelvoudige auditieve of visuele beperking, hierna samen te noemen: klanten. Afhankelijk van de mate van functiebeperking van de klant kunnen het geven van visuele informatie (beschrijven) en het begeleiden van de doofblinde klant tot de taken van de tolk gerekend worden.

2.0 Het aannemen van een tolkopdracht

Een tolk moet, voordat zij* een opdracht aanneemt, nagaan of zij zich, binnen deze opdracht, aan de Beroepscode kan houden en of zij de opdracht aankan. Hierbij stelt zij zich ten aanzien van de opdracht de volgende vragen:

- Ben ik voor deze opdracht deskundig genoeg?
- Beschik ik over voldoende vaardigheden?
- Kan ik met mijn maatschappelijke en ethische opvattingen deze opdracht goed uitvoeren?

Als de tolk een van deze drie vragen ontkennend moet beantwoorden, dient zij de opdracht terug te geven.

3.0 Relaties met klanten

3.1 De tolk informeert naar de kennis bij de klanten over de Beroepscode Doofblindentolken en de gedragsregels waaraan de tolk zich moet houden. Als zij van mening is dat deze kennis onvoldoende is, verstrekt de tolk terplekke de benodigde informatie.

3.2 De tolk respecteert de zelfstandigheid en de verantwoordelijkheid van iedere klant en toont dat in haar houding en gedrag naar de klanten. Wanneer de tolk voor minderjarige personen werkt, ligt de directe verantwoordelijkheid voor de klanten bij de ouder(s) of verzorger(s).

3.3 De tolk maakt, in houding en aandacht, geen verschil tussen dove en horende klanten.

3.4 De tolk houdt zich aan de functies die in het Beroepsprofiel beschreven zijn.

4.0 De tolksituatie

4.1 De tolk vertaalt de boodschap zo volledig mogelijk en naar waarheid, zowel qua inhoud als qua bedoeling van de klanten. De tolk houdt daarbij rekening met sociale en culturele verschillen.

4.2 De tolk die, naast het tolken van de gesproken boodschap, ook verantwoordelijk is voor het tolken van visuele informatie en het begeleiden van de klant wanneer dat noodzakelijk is vanwege de visusbeperking, zal tijdens de tolksituatie geen andere functie vervullen, zoals bijvoorbeeld die van adviseur of hulpverlener.

4.3 De tolk is verantwoordelijk voor de communicatie en niet aansprakelijk voor de gevolgen die voortvloeien uit de tolksituatie. De tolk moet, als zij vindt dat zij taalkundig of tolktechnisch niet of onvoldoende bekwaam is, dat onmiddellijk aan de klanten vertellen en met hen overleggen over mogelijke oplossingen.

Wanneer tijdens de tolksituatie blijkt dat de tolk en klanten verschillende maatschappelijke en/of ethische opvattingen hebben, dan zal de tolk deze niet van invloed laten zijn op de tolksituatie. In beide

gevallen zal de tolk - indien nodig - uit de tolksituatie terugtreden.

4.4 De tolk stelt zich qua houding, gedrag en uiterlijk zodanig op dat de aandacht voor het tolken zelf niet gestoord wordt.

5.0 Zwijgplicht

5.1 Al vanaf het eerste contact wordt de informatie over de tolkopdracht door de tolk als vertrouwelijk beschouwd. Bij het aannemen van de tolkopdracht gaat de tolk een vertrouwensrelatie met de betrokken personen of groepen aan, wat betekent dat zij zwijgplicht heeft. De tolk bewaart strikte geheimhouding over wat zij tijdens een tolksituatie hoort of ziet.

5.2 De tolk gebruikt de kennis en informatie, die zij door het tolken gekregen heeft, niet in haar eigen voordeel en werkt er niet aan mee dat anderen van die kennis gebruik of misbruik kunnen maken of zich daardoor kunnen bevoordelen.

5.3 Wanneer de tolk tijdens de beroepsuitoefening informatie krijgt waaruit blijkt dat het mentaal of fysiek welzijn van derden in gevaar kan komen of dat zelfs hun leven in gevaar kan zijn, kan zij dit aan de daartoe aangewezen instanties melden.

6.0 Collegiale contacten

De tolk helpt zonodig haar collega-tolken met haar eigen deskundigheid en ervaring. De tolk uit geen kritiek op collega-tolken

en klanten tijdens een tolksituatie.
In een kring van collega's, tijdens bijvoorbeeld intervisie, mag men wel onderling feedback geven; dit is zelfs gewenst. Tijdens collegiale contacten dient de tolk de zwijgplicht in acht te nemen. Wanneer een tolk meent, dat een collega zich niet overeenkomstig deze Beroepscode gedraagt, kan zij haar daarop wijzen; bij verschil van mening kan zij zich tot de geëigende instanties wenden.

* waar 'zij' staat, kan ook 'hij' gelezen worden en waar 'haar' staat ook 'zijn'

NBTG, oktober 2001

Literatuurlijst

- Blume, S., Grenzen aan Genezen (2006)
- Gils, G. van, Dove tolken: partner of concurrent? (2007)
- Janssen, R., Het Handalfabet (1986)
- Kahane, E., Thoughts on Quality Interpretation, www.aiic.net (2000)
- Sluis, I & Wit, M. de, Innovative practices in team interpreting, Getting the most out of it (2006)
- Stokoe, W. C., Sign Language Structure & A Dictionary of American Sign Language on Linguistic Principles (1965)
- Tijsseling, C., Anders doof zijn (2006)
- Wit, M. de, Sign Language Interpreting in Europe, 2008 edition (2008)

Over de auteur

Maya de Wit heeft de opleiding tolk gebarentaal gevolgd aan *the College of St. Catherine*, in Minneapolis (USA). In 1993 behaalde ze haar diploma bij de *Registry of Interpreters for the Deaf (RID) als Certified American Sign Language interpreter*. Later voltooide ze haar BA tolk Nederlandse Gebarentaal in Utrecht. Ze tolkt tussen Nederlands, Engels, Duits, Nederlandse Gebarentaal, Amerikaanse Gebarentaal en International Sign.

Maya is tevens auteur van *Sign Language Interpreting in Europe*, waarvan in 2008 de vierde editie verscheen.

Sinds 1998 is Maya de beleidsmedewerker van de Nederlandse Beroepsvereniging Tolken Gebarentaal (NBTG). In 2006 werd ze gekozen tot voorzitter van the *European Forum of Sign Language Interpreters (efsl)*.

www.nbtg.nl

NEDERLANDSE BEROEPSVERENIGING
TOLKEN GEBARENTAAL
NBTG